

tájékoztató propaganda és a használók képzése, könyvtári ismeretek, levéltári ismeretek, könyvkiadás és könyvkereskedelem, ügyvitelszervezés és irodatechnika, szabványosítás, szabadalmi és újítási ismeretek, a tájékoztatói munka irányítása és tervezése, speciális gyakorlati ismeretek. Ez utóbbi tárgy, valamint a sport és a harmadik nyelv oktatása a levelező tagozat tananyagából kimaradt.

A szakiskolai képzés ismertettét fejlődése jól tükrözi az információ és dokumentáció terén az NDK-ban végbement változásokat. Az évek folyamán nemcsak a tantárgyak száma változott, hanem az egyes tantárgyakon belül is szakosodás figyelhető meg. A tananyag felhívja a figyelmet a tudományos és szakkönyvtárakkal való szoros együttműködésre, mivel a tudományos könyvtáraknak és az információs intézményeknek a gyakorlatban nagyon szoros, egymás tevékenységét meghatározó kapcsolatot kell kiépíteniük és fenntartaniuk.

A képzés nagyon fontos része a gyakorlat. Ennek színhelye valamelyik információs intézmény, ahol a hallgatóknak a tájékoztatói és dokumentációs munka minden részletét és teljes folyamatát bemutatják.

A gyakorlat az első szemeszter végén két hétig tart. Ezt követi a harmadik szemeszter végén egy újabb két hetes gyakorlat, mégpedig egy olyan szakkönyvtárban, amely szoros kapcsolatban áll a tájékoztatói intézményekkel.

/SEELING, H.: Die Entwicklung der Grundstudienrichtung Information und Dokumentation an der Fachschule für wissenschaftliche Information und wissenschaftliches Bibliothekswesen. = Zentralblatt für Bibliothekswesen, 93. köt. 6. sz. 1979. p. 246–250./

(Vermeš Mária)

A tudományos és műszaki tájékoztatás területén dolgozó szakemberek feladatai és képzése

Az Európai Közösségek Bizottságának (Commission des Communautés Européennes) megbízásából 9 információs központban (2 francia, 2 angol, 1 német, 1 olasz, 3 amerikai) megvizsgálták az adatbázisok előállítását, szolgáltatásait, felhasználását.

Az érintett információs központok munkatársainak száma 9 és 2500 között váltakozik. Négyben száznál kevesebben, kettőben pedig ezernél többen dolgoznak.

1. Az adatbázisok előállítása a szokásos folyamatban valósul meg: az információk előrendezése, ellenőrzése és gépre vitele; az adatbázisok tulajdonképpeni előállítása mágnesszalagon és/vagy papíron.

Még a legjelentősebb központok is foglalkoztatnak

külső szakembereket, ha speciális szakértelmükre tárgyi vagy nyelvi szempontból szükség van. Az adatbázisok előállításában a gépesítés alapvető fontosságú, azonban az érintett központokban e téren még mindig sok tennivaló van hátra. Új gépesítési eljárások kutatása és fejlesztése a tájékoztató és a számítógépes szakemberek közös munkája révén történik.

2. Az adatbázisokat felhasználó központok témafigyelést, szelektív információterjesztést és/vagy egyéb szolgáltatásokat nyújtanak (dokumentációs szintézis, konzultációk). E központok szakembereinek munkáját a felhasználóval való közvetlen kapcsolat, a dokumentumállományban való keresés és (esetenként) az adatbázisokban hivatkozott források eredetiben való szolgáltatása jellemzi. Az adatbázisokat felhasználó központok személyi állománya kisebb, mint az adatbázisokat előállítóké.

3. Az adatbázisokat szolgáltató központok feladata a hardware és a software biztosítása és működtetése, valamint a felhasználók oktatása. Sajnálatos, hogy a felmérés nem terjed ki az amerikai SDC-re (Systems Development Corporation = Rendszerfejlesztési Testület) és a Lockheedre. Az ilyen jellegű intézmények személyi állományának nagyobb részét tájékoztatói szakemberek alkotják, majd utánuk következnek az oktatók (akik gyakran dokumentalisták).

Az utánpótlás biztosítása egységes elvek alapján történik. Ezek az alábbiak:

- szakmailag magas tudományos színvonal;
- nyelvismeret;
- megfelelő emberi tulajdonságok (a felhasználóval való jó kapcsolat, a munkacsoportban való jó összmunka);
- gyakorlati jártasság az iparban.

A vizsgált központok egyike sem tulajdonít nagy fontosságot a dokumentációs technikai ismereteknek, miután úgy vélik, hogy a jól képzett szakember a szükséges ismereteket igen rövid idő alatt el tudja sajátítani. Még a számítógépes alapképzést sem tartják feltétlenül szükségesnek.

A tulajdonképpeni kérdésre, hogy ti. mi kell ahhoz, hogy egy szakmailag jól képzett és megfelelő nyelvismerettel rendelkező jelölt jó tájékoztatói szakemberré váljék, a felelős vezetők ezt válaszolják: a szelekció megtanulása, az indexelés és a dokumentumok elemzése, egy bizonyos idő (6 hónap) eltöltése valamelyik nagy központban a gyakorlati ismeretek megszerzése céljából.

A vizsgálat foglalkozott a szakemberek előmeneteli lehetőségeivel is. Az egyes központok között főként horizontális mozgás volt megfigyelhető. A javadalmazásokra vonatkozó adatokat nagy diszkréció kíséri. Az évi fizetés általában 32–175 ezer frank között mozog, a munkában eltöltött évek számától, a szakismerettől és a pozíciótól függően.

E központok alkalmazottainak egy része azért választotta ezt a pályát, mert személyes képességeiket a gyakorlatnak ezen a területén kívánták hasznosítani. Mások (főként az USA-ban) anyagi megfontolásból, sokan pedig a korábbi munkahely nem megfelelő volta miatt.

Az alkalmazottak többsége elégedett a maga helyzetével. Kivéve azt az egyetlen motívumot, ami ezen a pályán a karrier csúcsát jelenti, az ti., hogy a fiatal dokumentalistából előbb-utóbb öreg tájékoztatási szakember lesz.

/SAG, G.: Fonctions et qualifications de spécialistes dans le domaine de l'information scientifique et technique. = Documentaliste, 16. köt. 5–6. sz. 1979. p. 211–212./

(Csengődy Lászlóné)

On-line információkereső rendszerekkel kapcsolatos oktatás, továbbképzés és marketing

Bevezetesként célszerű tisztázni a szóban forgó fogalmakat. MARTHA WILLIAMS az adatbázisok on-line használatával kapcsolatos oktatást, továbbképzést és marketing tevékenységet a következőképpen határozza meg:

az oktatás elsősorban az információtudomány alapjait, elvi kérdéseivel, ismeretkincsével foglalkozik, de más tudományterületeket is érint, amennyiben azok az adatbázisok szerkezetével, irányítási rendszerekkel, file-szerkezetekkel, keresési stratégiák kialakításával, rendszerelemzéssel és -tervezéssel, szókészlet-szerkesztéssel, illetve felhasználói szükségletekkel kapcsolatosak;

a továbbképzés az egyes adatbázisok tartalmával, szerkezetével, különféle on-line rendszerek tervezésével és keresési stratégiáival, egyes információs központok szolgáltatásainak felhasználási technikájával foglalkozik;

a marketing tevékenység célja, hogy a különféle felhasználói csoportokat megismertesse a szolgáltatásokkal, az egyes adatbázisok tartalmával, jellemzőivel, előnyeivel, az adatbázisok használatához szükséges rendszerekkel, szervezetekkel. Feladata továbbá az is, hogy a figyelem felkeltésén túlmenően az érdekelteket a termékek, szolgáltatások tényleges felhasználására ösztönözze.

E cikk szerzője a *British Library Kutatási és Fejlesztési Osztályának (Research and Development Department)* anyagi támogatásával 1977 szeptembere és decembere között 12 európai számítógépes információs intézményt látogatott meg, és tapasztalatait összefoglaló

jelentésben (*Report on a visit to European computer based information centres. = Program, 13. köt. 2. sz. 1979. p. 47–58.*) is közreadta.* 1979. januárjában az oktatással, továbbképzéssel és marketing tevékenységgel kapcsolatban további információkat gyűjtött, amelyek az alábbiakban foglalhatók össze.

Norwegian Centre for Informatics (NSI), Oslo, Norvégia

Az NSI, amely a SCANNET (Scandinavian Telecommunications Network = Skandináv Telekommunikációs Hálózat) norvégiai csomópontja, az ipari kutatás és a kormányzati szervezetek számára nyújt információs szolgáltatásokat. Kb. negyven munkatársat foglalkoztat; egy megfelelő képzettségű szakember kizárólag a marketing tevékenységgel foglalkozik.

Az információs szolgáltatások propagandájához a következő módszereket alkalmazzák:

a szolgáltatásokról tájékoztató levél szétküldése néhány ezer kiválasztott szakembernek;

kb. egy év múlva újabb levél szétküldése;

hirdetések az intézmény kiadványaiban és más kiadványokban;

szemináriumok szervezése vállalatoknál;

televíziós bemutatók;

sajtókonferenciák;

személyes kapcsolatok.

Az NSI az on-line kereséshez saját fejlesztésű – POLYDOC elnevezésű – programcsomagot használ. Ezt egyrészt saját adatbázisuk, másrészt a SCANNET-en keresztül hozzáférhető adatbázisok igénybevételéhez más intézmények is alkalmazzák. A Központ ezért a POLYDOC ismertetésére kétnapos tanfolyamokat szervez 12–12 fős csoportok számára, ahol az általános bevezető és a rendszer bemutatása után a résztvevők gyakorlati feladatokat oldanak meg.

Az NSI az oktatásban is szerepet vállal: a *Norks Dokumentdata* kutatóintézet a számítógépek könyvtári alkalmazására irányuló fejlesztés témakörében magas szintű *oktatási programot dolgozott ki a számítástechnikai szakemberek és könyvtárosok számára.*

Centre for Scientific and Technical Information and Documentation of the Netherlands Organization for Applied Scientific Research (CID-TNO), Delft, Hollandia

A Központ kilenc alkalmazottal a fenntartó intézmény 4500 munkatársa, valamint számos külső felhasználó információellátását végzi.

* Lásd a TMT. 27. köt. 7–8. sz. 1980. 313–316. oldalain (Beszámoló európai számítógépes információs központokba tett látogatásokról.)